

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

II. An creatura possit esse causa vel intrumentu[m] creationis salte[m]
secundu[m] absoluta[m] Dei pote[n]tia[m].

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

iam si non sit mutatio, est tamen vera actio, seu productio adeoq; via ad creaturam, velut terminum, siue interim sit mera relatio, siue modus absolutus; id quod etiam fatetur Vasquez cit. disp. 173. c. 2. n. 5.

16 Qui tamen nihilominus negat, creationem esse in aliquo prædicamento; quia siue sit modus absolutus, siue, ut ipse putat, mera relatio, non est tamen verum accidens; eo quod non sit aliquid ex natura rei distinctum à substantia; cum tamen, etsi quidem vniuersim non requiratur, ut prædicamenta omnia, distinguantur inter se ex natura rei, certe tamen ad verum accidens prædicamentale requiratur, ut à substantia à parte rei distinguatur; quandoquidem alias non est verum & reale accidens substantiæ.

17 Sed nec ista responsio probatur. Quia cum creatio sit vera productio substantiæ, omnis a. productio rei create ex natura rei distinguatur ab ipsa re producta, non videtur recte negari, creationem ex natura rei (modaliter) distinguari à re creatâ. Et confirmatur. Quia creatio secundum sententiâ, quâ sequitur Vasquez, à parte rei formaliter est relatio; res autem creatâ formaliter non est relatio. Taceo, quod creatio formaliter nõ semper durat, quâ diu res est, ut expresse docet S. Thomas cit. q. 45. a. 3. ad 3. vbi ait: *Neq; tamẽ oportet, quod quâ diu creatura sit, dicatur creari; quia creatio importat habitudinem creaturæ ad creatorem, cum quadam nouitate seu inceptioe.* Sed de hac re plura dubio 3.

18 Respondeo igitur, creationem, siue consideretur, ut est actio, siue ut est passio, conuenire quidem cû accidente in hoc, quod nullo modo est, nec esse potest sine substantia, cui quasi inexistat, siue cum qua identificetur; reuera tamen verus accidentis non esse; ac proinde nec in prædicamento actionis constitui. Tum quia constituit vnum per se cum substantia rei create, de cuius substantia est illa dependentia à Deo, per actionem, quæ est creatio, saltẽ si consideretur simul, prout est conseruatio. Tum quia ex natura sua independens est à subiecto; siquidem hoc de ratione eius est, quod sit actio, seu productio independens à subiecto. Alia ratio est calefactionis, uti patet; alia itẽ (ex parte) ratio generationis substantialis; siue hæc consideretur, ut est productio forme substantialis; hæc enim sit depẽdet à materia, velut subiecto; siue ut est vnitiõ materiæ cum forma, nam & hæc sit dependenter ab extremis vniõdis, natura præsuppositis, in quorũ vno vel utroq; inhæret vnio; siue interim generatio seu actio substantialis sit in prædicamento actionis, siue non; de quo Philosophi disceptant.

19 Est ergo actio creationis, modus quasi quidã substantialis, qui proprie non dependet à subiecto; tamen nullo modo esse possit nisi per identitatem cû re modificata, hoc est, creaturâ. In qua re conuenit aliquo modo cum actione illa, per quã quantitas in Eucharistia conseruatur sine subiecto; quia neq; ista actio formaliter ut sic inhæret, aut inhære potest in aliquo tanquã subiecto, quia est via, per quã quantitas ponitur extra subiectum, ut docet Albertinus t. 2. Prædicam. Quantit. disp. 1. q. 3. n. 11. Vbi tñ nihilominus addit, actionem, per quã quantitas conseruatur sine subiecto, habere rationem accidentis; quia ad hoc, inquit, sufficit, ut illa actio sit via ad terminũ accidentalem & sit inseparabilis saltẽ naturaliter à suo termino, & non faciat vnum per se cum illo, de quo a. hbi.

DVBIUM II.

An proprium sit solius Dei creare.

S. Thom. 1. p. q. 45. a. 2. 5. 6. 7. 8.

1 SVpponendũ in hac re primo, tanquã ex fide certum, Deum re ipsa, tanquã causam principalem & independentem, creasse & produxisse cœli & terræ; adeoq; totum mundum, & omnia quæ in ipso comprehenduntur; creando nimirum propria creatione saltẽ Angelos, animas, & materiã primã; quæ sine cõtrouersia capaces sunt propriæ creationis, nec possunt nisi per propriã creationem existere; quicquid sit de creatione compositorum, (de quib. actũ dub. 1.) quæ tamen ipsa quoq; iuxta fidem, velut causã principalis produxit, quicquid hæretici mox citandi dixerint: Pater hoc ex innumeris Scripturæ locis, præsertim Gen. 1. Neq; vero creare est proprium alicuius persone, iuxta cõmunem S. Thomæ q. 45. a. 6. sed conuenit omnibus tribus personis, & earum singulis, secundum essentiam, nimirum reduplicatiue; nõ specificatiue conuenit cõ singulis quoad propriam personalitatem; quo modo intelligẽs Gregorius de Valentia disp. 3. q. 2. pun. 3. Interim tamen vi quadam appropriatione Patri tribuitur potentia, Filio sapientia, Spiritui sancto bonitas, ita creator esse, attribuitur Patri; ut ei qui non habet virtutem creandi ab alio; Filio tribuitur, quod per illum creata sint omnia; Spiritui sancto, quod per illum gubernentur omnia, ut docet S. Thomas cit. q. 45. a. 6. de qua res supra disp. 4. q. 1. dub. 7.

2 Secundo suppono, re ipsa solum Deum creasse & produxisse mundum ex nihilo, uti eadẽ scriptura testatur; Genes. 1. & definitur in Concilio Lateran. cap. Firmiter, de sum. Trin. & fid. Cathol. & docet S. Thomas q. 44. a. 1. & q. 65. a. 3. etsi id perperam negatum olim fuerit à multis hæreticis, qui aut totius mundi, aut saltẽ rerũ corporearũ, vel certe quarundã singularium rerum productionem, Deo abrogatã, Angelis, aliisue Virtutibus seu Intelligẽtiis, aut malo cuidã Principio tribuerunt. In quib. fuerunt. Simon Magus, apud Irenæum l. 1. aduer. heres. c. 20. & Menander eiusdem Magi discipulus apud Irenæum ibidẽ c. 21. item Saturninus, apud Irenæum ibidem, Tertullianus lib. de præscript. & Augustinus lib. de hæres. har. 3. item Basilides Menandri discipulus, apud eundẽ Irenæum l. 1. c. 23. item Carpocratiani & Gnostici apud Irenæum c. 24. qui hæretici omnes dicebant, mundum non à Deo, sed ab Angelis conditũ fuisse; in qua re tamen variabant, vel videre est apud citatos, & notauit Gregorius de Valentia disp. 3. q. 1. pun. 1. Huc spectant etiã Cherintus apud Irenæum cap. 25. & Manichæi, apud Augustinũ hæres. 46. & Epiphanium hæres. 66. item Audiani apud Theodoretum l. 4. hist. c. 10 & lib. 4. hæret. fab. & apud Augustinum hæres. 75. Deniq; Albigenes cum Manichæis senserunt, creaturas visibiles non esse à Deo bono, sed à malo Deo, ut inter alios errores eorundem refert Antoninus 3. part. hist. tit. 19. cap. 1. Quæ omnia manifeste aduersantur Scripturæ Gen. 1. Item Plal. 145. v. 6. *Qui fecit cælum & terram, & omnia quæ in eis sunt.* Quod etiã habetur Act. 14. v. 14. Et Rom. 11. v. 36. *Quoniam ex ipso, & in ipso, & per ipsum sunt omnia.*

3 His positis, est Assertio I. Solius Dei velut causæ principalis adeo proprium est creare, seu re aliquam ex nihilo producere, ut id nec secundũ absolutã Dei

poten-

potentiâ, creaturæ cōuenire possit. Ita docet S. Thomas cit. q. 4. 5. a. 5. & conseruentur omnes Doctores, cū Magistro in 2. dist. 1. excepto Durando ibid. q. 4. vbi affirmat, posse aliquâ creaturam produci, cui velut principali agētī natīua virtute cōueniat creare. Quæ sententiâ aperte aduersatur non solū ceteris Scholasticis omnibus, sed et SS. Patribus, contra Ariū disputantibus, qui ex eo et probant, Filium esse verū Deū, quia fuit principium creationis, per quod facta sunt omnia: vbi plane supponunt, nullam creaturâ posse esse causam principalem creationis, et secundum potentiâ Dei absolutam. Vide Athanasium serm. 3. cōt. Arianos, Cyrillum Alexandrinum l. 2. in Iulianum, Basilium l. 4. cont. Eunomium, Augustinum lib. 9. de Gen. ad lit. & l. 12. de ciuit. c. 24. & l. 3. de Trin. c. 8. Quo fit, vt opposita sententiâ Durandi non solum improbabilis, sed etiam non admodum tuta in fide existimatur.

Ceteri rationem contradictionis hac in re ostendere, difficile est, vt videre est apud Gregoriū de Valentia hic disp. 3. q. 2. pun. 4. Suarez Metaph. disp. 2. o. sect. 2. Vasquez disp. 175. c. 1. & 2. Albertinū tom. 1. princ. 1. coroll. 17. Et quidē Suarez loc. cit. tandē fatetur, potētiâ a posteriori, & ex ipso facto probari, hanc impossibilitatē, quā vlla ratione a priori. Eodē modo Gregorius de Valentia loc. cit. ait, se rationem huius a priori nondum competentem habere, tamen, propter scripturæ & Patrum auctoritatem, huic sententiæ adherendum esse.

Mihi tū satis firmæ videntur tres rationes S. Thomæ, quarū prima sumitur ex ipso hic cit. q. 4. 5. a. 5. & est talis Quia creare est producere re. non tū vt est in certo genere entis, puta hominis, lapidis, &c. sed etiam absolute, vt ens est. Sic n. ex nihilo tota; ipsumque adeo esse, et vt præcisè esse est, accipit per creationē: Debet ergo creans principali virtute, potestatem habere super ens creabile, vt tale est: at qui hoc est impossibile, vlli creaturæ; non solum quia non potest dari creatura suprema, qua nequeat esse perfectior, quaque adeo vim habeat producendi ceteras res omnes, sed etiam quia talis creatura deberet posse producere se ipsam: cū & ipsa sit ens creabile: hoc vero manifeste implicat cōtradictionē: Ergo & illud, ex quo sequitur.

Secunda ratio colligitur ex eod. S. Thomæ q. 3. de potentiâ 4. quā ceteris præfert Albertinus loc. cit. a. n. 2. Quia actio transiens, respectu principalis agētis, non potest habere altiorē modū essendi, quam actio immanens eiusdē; cū hæc sit potior, nobilior, & radix alterius: at qui impossibile est, vt actio immanens vllius creaturæ formaliter vt sic habeat esse per se subsistēs, & independens à subiecto; cū necessario sit accidens, nec dari possit vllū ens creatū, in quo non sit cōpositio actus & potentiæ, seu subiecti & accidentis, vt suppono ex dictis de simplicitate Dei disp. 2. q. 3. dub. 1. Ergo nec actio eiusdem transiens potest esse per se subsistens, & à subiecto independens: quod si dependens est, non potest esse creatio, vt pater.

Tertia ratio est eiusdē S. Thomæ hic cit. q. 4. 5. a. 5. ad 3. Quia ad creandū requiritur potentia agendi infinita; quæ impossibilis est creaturæ. Assumptū probatur. Quia in agente tanto maior virtus requiritur, quanto potētiâ passiuā est magis remota ab actu; minusque ad actū proportionata; cum ergo in creatione nulla penitus supponatur potētiâ passiuā, nullaque sit proportio inter nullam potētiâ passiuā, & aliquam

potentiâ passiuā, quā agens naturale ad agendū supponit, fit vt infinita virtus seu potentia in principio principali creationis requiratur. Oppugnat quidem hanc rationem Albertinus cit. tom. 1. princ. 1. coroll. 17. num. 11. ratus, non requiri ad creandū virtutem infinitam in agente, sed actum purum; ex quo quidem infinitas inferitur. Sed probabilitatem argumento non adimit.

Assertio II. Probabilius videtur, secundum absolutam Dei potentiam, posse creaturam assumi à Deo, & adhiberi, velut instrumentum supernaturale physicum ad creandū. Hæc assertio non est certa, sed solum videtur probabilior, vt dictū: est enim hæc res inter Doctores etiam nū hodie admodū cōtrouersa.

Et enim negatiuam sententiâ tradunt, vt apparet, S. Thomas hic cit. q. 4. 5. a. 5. & 2. cont. gēt. c. 2. 1. item Ferrarientis, Caietanus, & recentiores Thomistæ ibid. Albertus in 2. d. 1. a. 7. Scotus in 4. d. 1. q. 1. Richardus dist. 5. Hieronymus q. 2. quos sequuntur Gregorius de Valentia disp. 3. q. 2. pun. 4. Molina q. 4. 5. a. 5. disp. 2. Foleca 5. Metaph. c. 2. & Vasquez hic disp. 176. c. 2. & 3.

Ratio præcipua est. Quia putant, esse de ratione instrumenti physici, vt habeat in passo propriâ, & sua virtute natīua actionē præuiam, quasi dispositiuā ad principalem effectū; quæ non potest habere locū in creatione, vt patet. Addit Vasquez c. 3. ex eodē fundamento, non esse vim seu potentiam obedientialem actiuam in Sacramētis, aut in humanitate Christi, ad gratiam physice producendam, nec in rebus vllis ad vllōs effectus supernaturaliter producendos, nisi ad quos res ipsæ habeant connaturalem quandam proportionē: quæ tamen qualis sit, non potest explicari.

Quare in hac re proprie Philosophica, veriorē existimo cōtrariam sententiâ affirmatiuā; quā olim tradiderunt Magister in 4. dist. 5. c. vlt. & S. Thomas ibid. q. 1. a. 3. quæst. iun. 3. ad 4. & in 2. dist. 1. q. 1. a. 3. & tunc Suarez Metaph. disp. 2. o. sect. 3. Albertinū tom. 1. princ. 2. coroll. 1. n. 3. 2. aliique recentiores cōplures. Fundamentū est. Quia nulla potest ratio cōtradictionis adferri, nec et vlla ratio a posteriori, qua probetur hæc impossibilitas. Allatas n. esse falsas, suppono ex materia de Incarnatione, & de Sacramētis, vbi de potentia actiuā obedientiali ex instituto agendum est. Quod si principia illa admitterentur, tū nec verba Consecrationis possent esse in instrumentū Physicum transubstantiationis, nec vlla Sacramenta instrumenta Physica sui effectus; nec ignis infernalis instrumentum physicum ad cruciandos dæmones; quorum hoc refutauimus disp. præced. q. 6. dub. 6. illa autem falsa esse dicitur suo loco.

Accedit, quod si S. Thomas hic cit. q. 4. 5. a. 5. accurate legatur & expendatur, vix possit aliū sensum admittere, quam non posse dari instrumentū creatum, quod habeat vim connaturale, & sua natura ordinatā ad creationē; sicut calor habet vim ad producendū ignē; de quo non est difficultas, vt recte Suarez loco citato. Ita n. inter alia habent verba S. Thomæ: *Causa secunda instrumentalis non participat actionē causæ superioris, nisi in quantum per aliquid sibi propriū dispositiue operatur ad effectum principalis agentis. Si igitur nihil ibi ageret, secundum illud, quod est sibi propriū, frustra adhiberetur ad agendum. &c.* Quæ verba non significant absolutam impotentiam; sed id quod iuxta rerum naturam fieri solet & potest.